

УДК 37(091)(4/9)

**ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
ГУМАНІТАНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ФРАНЦІЇ (1970 – 1987)**

Руднєва І. С.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна, Харків

Предметом дослідження є розвиток теорії та практики організації самостійної роботи студентів гуманітарних спеціальностей в університетах Франції досліджуваного періоду. У відповідності до цього, метою статті обрано аналіз питань організації самостійної роботи студентів-гуманітаріїв. Завдяки використанню комплексного історико-педагогічного пошуку встановлено, що у французьких гуманітарних університетах зазначеного періоду самостійна робота студентів була спрямована на посилення професіоналізації та прикладної спрямованості гуманітарної освіти. Основними формами та методами організації самостійної роботи студентів-гуманітаріїв були робота з книгою, розв'язування вправ та задач, робота над помилками. У результаті дослідження визначено, що у зазначений період питання ефективної організації самостійної роботи студентів стали предметом активного педагогічного пошуку викладачів гуманітарних університетів Франції.

Ключові слова: вища гуманітарна освіта, університет, самостійна робота студентів, методи навчання, форми навчання, мета та завдання самостійної роботи студентів.

Руднева И. С. Вопросы организации самостоятельной работы студентов гуманитарных университетов Франции (1970 – 1987) / Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды, Украина, Харьков

Предметом исследования является развитие теории и практики организации самостоятельной работы студентов гуманитарных

специальностей в университетах Франции исследуемого периода. В соответствии с этим, целью статьи избран анализ вопросов организации самостоятельной работы студентов-гуманитариев. Благодаря использованию комплексного историко-педагогического поиска установлено, что во французских гуманитарных университетах указанного периода самостоятельная работа студентов была направлена на усиление профессионализации и прикладной направленности гуманитарного образования. Основными формами и методами организации самостоятельной работы студентов-гуманитариев были работа с книгой, решение упражнений и задач, работа над ошибками. В результате исследования установлено, что в указанный период вопрос эффективной организации самостоятельной работы студентов стали предметом активного педагогического поиска преподавателей гуманитарных университетов Франции.

Ключевые слова: высшее гуманитарное образование, университет, самостоятельная работа студентов, методы обучения, формы обучения, цели и задачи самостоятельной работы студентов.

Rudneva I. S. Questions organization of independent work of students of humanitarian universities in France (1970 – 1987) / Kharkiv National Pedagogical University of G. S. Skovorody, Ukraine, Kharkiv

The subject of research is the development of the theory and practice of independent work of students in the humanities French universities study period. According to this article the aim is selected for analysis of independent work of students in the humanities. Through the use of complex historical and pedagogical search established that the French humanitarian universities given period independent work of students was aimed at strengthening the professionalization and applied orientation of liberal education. The main forms and methods of independent work of students in the humanities have been working with the book, solving exercises and problems, correction of mistakes. The study determined that during this period the effective organization of independent work of students were the subject of active teaching faculty search humanities universities in France.

Key words: higher humanitarian education, university, independent work of students, teaching methods, learning, goals and objectives of independent work.

Вступ. Необхідною умовою економічного, політичного та соціального розвитку нашої країни є реформування й розвиток вищої освіти взагалі та гуманітарної зокрема, яка забезпечує підготовку висококваліфікованих та конкурентноздатних фахівців. Відтак, однією з нагальних проблем сучасної педагогічної практики вищої школи є забезпечення молодого покоління якісними та ґрунтовними знаннями, як однієї з основних умов активності пізнавальної діяльності студентства.

Гуманітарна освіта не можлива без розробки теоретико-методологічних засад викладання дисциплін з урахуванням вітчизняного та світового досвіду. Сьогодні педагогічна наука і практика вищої школи прагнуть знайти оптимальні шляхи реалізації творчої самодіяльності особистості, демократизації, гуманізації навчального процесу, перебудови стилю взаємовідносин між викладачем і студентом, що поглибить особливий інтерес до зарубіжної вищої освіти, зокрема гуманітарної, а також до викладання гуманітарних дисциплін у вищій школі

Мета статті – аналіз питань організації самостійної роботи студентів-гуманітаріїв в університетах Франції у 1970 – 1987 рр.

Виклад основного матеріалу. У результаті реформування системи вищої освіти Франції у другій половині ХХ ст. відбулися відчутні зміни в організації навчання взагалі, та самостійної роботи студентів зокрема. Так, вирішальним кроком у реформуванні системи вищої освіти Франції було прийняття у 1970-1971 рр. Статутів так званих «нових» університетів. Як результат, більшість «старих» університетів було перетворено на «нові» менші університети, кафедри було ліквідовано. Так величезний Паризький університет було розділено на 13 окремих університетів, кожен з яких отримав цифрову назву (Париж I, Париж II і т.д.) і, відповідно власний вузький профіль навчання. Отже, варто підкреслити, що на початку 1970-х рр. у Франції з'явилися «нові»

університети гуманітарного профілю, наприклад Париж III, тоді як раніше гуманітарні дисципліни вивчалися просто на окремих факультетах [1, С. 127].

Таким чином у Франції вперше з'явилися гуманітарні університети, що поклало початок позитивних змін у системі організації навчання студентів, зокрема систематичної організації їхньої самостійної роботи та ознаменувало новий етап розвитку системи самостійної роботи студентів гуманітарних спеціальностей.

Проведені реформи системи вищої освіти мали визначний вплив на систему організації самостійної роботи студентів гуманітарних спеціальностей. Зокрема, реформи були спрямовані на пошук нових організаційних форм, котрі могли б забезпечити можливість управління підготовки спеціалістів не лише у плані кількісних та якісних показників, а й з точки зору ефективності процесу соціалізації молоді.

Зазначимо, що процес реформування системи вищої гуманітарної освіти сприймався викладачами і студентами з недовірою. Так, французький педагог Ж. Мажо зазначав, що «французька система освіти змінює своє обличчя. Це всі знають і усіх це тривожить. Батьки розгублені: вони не впізнають попередньої структури школи, не впізнають ліцеїв та університетів, де колись самі навчались. Постійні зміни та незрозумілі перспективи постійно хвилюють студентів. Викладачі в умовах зміни старих традицій дивуються новим реформам, котрі модифікують навчальні заклади, програми та методи навчання» [2, С. 87].

У досліджуваний період в гуманітарних університетах передбачалось два напрямки навчання: перший – підготовка викладачів, які матимуть ліценціат, та другий – підготовка майбутніх наукових працівників, які здобуватимуть новий ступінь метризи. У відповідності до цього висувались нові вимоги до студентів різних рівнів, зокрема до системи організації їхньої самостійної роботи.

Варто зазначити, що у цей час реформи були направлені на професіоналізацію освіти, тобто щоб на будь-якому її рівні студенти отримували не лише загальноосвітню та загальнотеоретичну підготовку, а й

деякі професійні знання та навички, певну кваліфікацію, що у подальшому дозволило б їм швидше адаптуватися до умов виробничої діяльності [3, С. 89].

Нові реформи надали університетам досить широкі автономні права, зокрема у системі організації самостійної роботи студентів. Так, до компетенції окремих навчальних об'єднань почали входити питання складання програм самостійної роботи студентів, вибору форм та методів її організації [4].

Окрім цього, влада надала можливість викладачам та студентам брати участь в управлінні університетом. Зокрема, студенти могли вносити пропозиції щодо обсягу самостійної роботи, посиленню її професійної спрямованості, специфіки її організації тощо. Це сприяло пристосуванню університетської освіти до специфіки майбутньої професії студентів.

Підкреслимо, що самостійна робота з гуманітарних дисциплін на цьому етапі мала характер диверсифікації, що дало змогу оптимізувати процес навчання студентів гуманітарних спеціальностей, а також дозволило продовжити демократизацію системи вищої освіти.

Цікавим є той факт, що до складу університетських рад у цей час почали вводити представників великих промислових підприємств та регіональних організацій з метою активного пристосування університетської гуманітарної освіти до реальних потреб суспільства. Підприємці та представники державних організацій отримали змогу впливати на зміст та форми організації самостійної роботи студентів гуманітарних університетів. Зокрема, вони отримали право впливати на складання програм самостійної роботи, на організацію та зміст самостійних наукових пошуків студентів, диктувати найбільш вигідні для майбутньої професійної діяльності форми та методи організації самостійної роботи [4].

Таким чином, на другому етапі система організації самостійної роботи студентів почала набувати виражений професійний характер, у відповідності до цього визначались мета, завдання, форми та методи її організації.

Мета самостійної роботи студентів – поглиблення та удосконалення професійних умінь і навичок майбутніх спеціалістів.

Основні завдання самостійної роботи студентів досліджуваного періоду:

1. Розвиток умінь та навичок самостійного вирішення поставлених завдань.
2. Навчання студентів самостійного пошуку літератури, необхідної для вирішення проблемних питань.
3. Розвиток умінь застосовувати набуті теоретичні знання для практичних потреб виробництва чи діяльності державних організацій.

У ході науково-педагогічного пошуку встановлено, що вся структура самостійної роботи студентів-гуманітаріїв на досліджуваному етапі була пов'язана з професійною орієнтацією майбутньої трудової діяльності студентів. Так, до змісту самостійної роботи студентів гуманітарних університетів Франції було включено предмети не лише загального циклу, а й спеціальні, які давали конкретну кваліфікацію та можливість влаштуватися на первинні посади до різних підприємств. Зокрема, у 1970 р. в Паризькому університеті була організована підготовка кадрів для підприємств та організацій з питань суспільних відносин, друкованих видань та технічних засобів навчання [4].

Варто зазначити, що у досліджуваній час провідною формою позааудиторної самостійної роботи була **робота з книгою**, але дещо видозмінилась мета, принципи та методи роботи з літературою.

Так робота з підручниками та посібниками отримала нового особливого значення для активізації самостійної пізнавальної діяльності студентів, тоді як раніше вона такого значення не мала. Варто зазначити, що підручники на зазначеному етапі давали не тільки лексико-граматичний матеріал та завдання, але й активізували, стимулювали самостійну пізнавальну діяльність студентів за допомогою змісту текстового матеріалу (актуальність, науковість) і форми (проблемність завдань, оформлення і т.ін.).

Варто зауважити, що теоретичну літературу студенти вивчали протягом перших двох років навчання (на молодших курсах), а протягом останніх двох років (на старших курсах) самостійна робота передбачала вивчення спеціальної літератури, яка розкривала основи практичної професійної діяльності [5].

У ході науково-педагогічного пошуку встановлено, що посиленню прикладної спрямованості системи самостійної роботи студентів французьких гуманітарних факультетів сприяло введення до навчальних програм і планів спецкурсів. Зауважимо, що тематику спецкурсів часто обирали не факультети, а рекомендували професійні підприємства та організації, представники яких на другому етапі були запрошені до рад університетів [6]. Здебільшого спецкурси передбачали невелику кількість аудиторних годин, які переважно проводились у формі лекцій, відповідно лівова частка навчального матеріалу відводилась для самостійного опрацювання.

Метою самостійної роботи студентів у процесі опрацювання літератури з теми спецкурсів було оволодіння уміннями та навичками самостійно знаходити, аналізувати та систематизувати теоретичний матеріал для його подальшого застосування у вирішенні поставлених практичних завдань.

Так, серед особливих форм самостійної роботи студентів гуманітарних університетів варто назвати **розв'язування вправ та задач**, пов'язаних з вирішенням різних практичних ситуацій, котрі можуть виникати у процесі професійної діяльності [6]. Так, студентам пропонували самостійно розглянути модель певної ситуації, провести її аналіз та запропонувати обґрунтовані шляхи її вирішення. Це дало можливість випускникам гуманітарних університетів отримувати не лише високу теоретичну та наукову підготовку, а й практичну. Як наслідок регіони країни стали забезпечуватись висококваліфікованими працівниками, готовими до виконання практичних професійних обов'язків.

Звертають на себе увагу і **методи роботи над помилками** під час самостійної роботи, які стали у досліджуваний період предметом уваги викладачів гуманітарних університетів [7].

Зазначимо, що здебільшого методи роботи над помилками полягали у постановці перед студентом проблемного питання, вирішення якого дасть змогу зрозуміти зміст та причину помилки. Так, викладачі гуманітарних університетів Франції на другому етапі намагались не виправляти помилки, зроблені студентами, а лише вказувати на них. Тобто студенти повинні були

самостійно зрозуміти у чому була їхня помилка, що спонукало студента критично ставитись до власної роботи, а не просто шукати відмінності у правильному і неправильному виконанні завдання.

Серед методів роботи над помилками, які використовували викладачі гуманітарних університетів Франції, варто назвати розмежування помилок за різними групами (лексичні, стилістичні, граматичні тощо). Тобто викладачі просто вказували студентам до якої з груп відноситься допущена у роботі помилка, а студенти самі повинні були її відшукати й виправити. Це спонукало студентів не до простого механічного запам'ятовування теоретичного навчального матеріалу, а до його аналізу, переосмислення та практичного застосування у конкретній ситуації.

Варто зауважити, що педагоги досліджуваного етапу зазначали, що перед застосуванням подібного методу самостійної роботи студентів над помилками, необхідно провести відповідну консультативну роботу щодо системи позначення помилок, їхнього розмежування та подальшого процесу самостійного виправлення [8].

Таким чином, організовуючи роботу над помилками, викладачі гуманітарних університетів полегшували процес подальшої самостійної роботи студентів, робили її цілеспрямованою та критично осмисленою. Такий принцип роботи безпосередньо сприяв професіоналізації самостійної роботи студентів гуманітарних університетів, адже зводився не просто до теоретичного вивчення, а до освоєння способів та методів його професійного застосування.

Висновки. Питання організації самостійної роботи студентів гуманітарних університетів Франції у 1970 – 1987 рр. набули особливого значення, адже процес реформування вищої освіти спонукав до реорганізації гуманітарної освіти з погляду на її практичну спрямованість та пристосування до вимог тогочасного суспільства. У відповідності до цього випускники університетів повинні були володіти навичками та уміннями самостійного вирішення поставлених завдань. Вирішенню цих питань сприяло удосконалення системи

самостійної роботи студентів, залучення до складу університетських рад представників великих промислових підприємств та регіональних організацій.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів поставленої проблеми. Так, подальшої наукової розробки потребують питання форм та методів оцінювання самостійної роботи студентів гуманітарних спеціальностей, питання організації дистанційної освіти з гуманітарних дисциплін, проведення порівняльного аналізу системи організації самостійної роботи студентів Франції та України.

Література:

1. *Родин И.В. Высшее образование во Франции и его изучение в современной французской историографии / И.В. Родин // Новая и новейшая история. – 2011. – № 6. – С. 124–135*
2. *Вульфсон Б.Л. Педагогическая мысль в современной Франции / Борис Львович Вульфсон. – Москва : Педагогика, 1983. – 183 с.*
3. *Змеев С.И. Высшее образование во Франции: реформы, проблемы / С.И. Змеев // Вестник высшей школы. – 1978 – № 2 – С. 88–90.*
4. *Головко С.А. Высшее образование Франции: актуальные проблемы и противоречия / Сергей Александрович Головко. – Минск: Высшей школа, 1980. – 126 с.*
5. *Lebettelet Vernay L. Programmes et instructions comments. Enseignement elementaire (1-er degr) / L. Lebettelet Vernay. – Paris, 1955. – 136 p.*
6. *Prost A. Educction, Sociite et Politiques. / A. Prost. – P. : Le Seuil. 1992. – 275 p.*
7. *Rouet G. L'invention de Fecole / G. Rouet. – Nancy: Presses Universitaires de Nancy. 1993. – 265 p.*
8. *Amestoy Cf. Les universites francaises / Cf. Amestoy – P., 1968. – 160 p.*

References:

1. *Rodyn Y. V. Vysshee obrazovanye vo Francyy y eghe yzuchenye v sovremennoj francuzskoj ystoryoghrafyy / Y. V. Rodyn // Novaja y novejschaja ystoryja. – 2011. – № 6. – S. 124–135*

2. Vuljfon B.L. *Pedagoghycheskaja myslj v sovremennoj Francyy* / Borys Ljvovyh Vuljfon. – Moskva: Pedagoghyka, 1983 . – 183 s.
3. Zmeev S.Y. *Vysshee obrazovanye vo Francyy: reformy, problemy* / S.Y. Zmeev // *Vestnyk vysshej shkoly*. – 1978 – № 2 – S. 88–90.
4. Gholovko S. A. *Vysshee obrazovanye Francyy: aktualnye problemy y protyvorechyja* / Serghej Aleksandrovyh Gholovko. – Mynsk: Vysshej shkola, 1980. – 126 s.
5. Lebettrellet Vernay L. *Programmes et instructions comments. Enseignement elementaire (1-er degr)* / L. Lebettrellet Vernay. – Paris, 1955. – 136 p.
6. Prost A. *Educction, Sociite et Politiques.* / A. Prost. – P.: Le Seuil. 1992. – 275 p.
7. Rouet G. *L'invention de Fecole* / G. Rouet. – Nancy: Presses Universitaires de Nancy. 1993. – 265 p.
8. Amestoy Cf. *Les universites francaises* / Cf. Amestoy – P., 1968. – 160 p.